

EURÓPSKA KOMISIA

V Bruseli 20.9.2011
KOM(2011) 571 v konečnom znení

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Plán pre Európu efektívne využívajúcu zdroje

{SEK(2011) 1067 v konečnom znení}

{SEK(2011) 1068 v konečnom znení}

OBSAH

1.	Výzvy a príležitosti pre Európu	2
2.	Európa efektívne využívajúca zdroje	3
3.	Transformácia hospodárstva	4
3.1.	Udržateľná spotreba a výroba	5
3.2.	Zmena odpadu na zdroje	8
3.3.	Podpora výskumu a inovácie	9
3.4.	Environmentálne škodlivé dotácie a dosiahnutie vyvážených cien	10
4.	Prírodný kapitál a ekosystémové služby	12
4.1.	Ekosystémové služby	12
4.2.	Biodiverzita	13
4.3.	Nerasty a kovy	14
4.4.	Voda	14
4.5.	Vzduch	15
4.6.	Krajina a pôda	16
4.7.	Morské zdroje	18
5.	Kľúčové odvetvia	20
5.1.	Riešenie problematiky potravín	20
5.2.	Oprava budov	21
5.3.	Zabezpečenie efektívnej mobility	22
6.	Riadenie a monitorovanie	23
6.1.	Nový prístup k opatreniam v oblasti efektívneho využívania zdrojov	23
6.2.	Podpora efektívneho využívania zdrojov v medzinárodnom meradle	25
6.3.	Zlepšenie zabezpečenia výhod vyplývajúcich z environmentálnych opatrení EÚ	26
7.	Záver	27
Príloha: Efektívne využívanie zdrojov – prepojenia medzi odvetviami a zdrojmi a príslušné politické iniciatívy EÚ		28

1. VÝZVY A PRÍLEŽITOSTI PRE EURÓPU

Európa po mnoho desaťročí zaznamenávala nárast blahobytu a zlepšovanie životných podmienok na základe intenzívneho využívania zdrojov. V súčasnosti však čelí dvojakej výzve, a to stimulovať rast potrebný na zabezpečenie pracovných miest a blahobytu občanov a zaistiť, aby kvalita tohto rastu viedla k udržateľnej budúcnosti. V záujme riešenia týchto problémov tak, aby sa zmenili na príležitosti, bude musieť naše hospodárstvo v rámci jednej generácie prejsť zásadnou zmenou, a to v oblasti energetických, priemyselných, poľnohospodárskych, rybolovných a dopravných systémov, a v správaní výrobcov a spotrebiteľov. Príprava na túto zmenu včasným, predvídateľným a kontrolovaným spôsobom nám umožní ďalej rozvíjať náš blahobyt a dobré životné podmienky a zároveň znížiť mieru a vplyv využívania našich zdrojov.

V 20. storočí sa vo svete zvýšila spotreba fosílnych palív o 12-násobok a ťažba nerastných surovín stúpla 34-násobne. V súčasnosti každý človek v EÚ spotrebuje 16 ton materiálu ročne, z čoho 6 ton sa premrhá a polovica z nich skončí na skládke. Trendy však naznačujú, že éra bohatých a lacných zdrojov sa končí. Podniky čelia rastúcim nákladom na základné suroviny a nerasty, ich nedostatok a nestálosť cien má škodlivý vplyv na hospodárstvo. Zdroje nerastov, kovov a energie, ako aj zásoby rýb, dreva, vody, úrodnej pôdy, čistého vzduchu, biomasy a biodiverzity sú pod tlakom, rovnako ako stabilita klimatického systému. Kým dopyt po potravinách, krmivách a vláknach sa do roku 2050 môže zvýšiť o 70 %, 60 % najväčších svetových ekosystémov, ktoré pomáhajú vytvárať tieto zdroje, už bolo znehodnotených alebo sa využíva neudržateľným spôsobom. Ak budeme pokračovať vo využívaní zdrojov v takejto miere, do roku 2050 budeme celkovo potrebovať viac ako dve planéty, ktoré by nás uživil, pričom túžba mnohých ľudí po lepšej kvalite života nebude naplnená.

Náš hospodársky systém stále podporuje neefektívne využívanie zdrojov tým, že niektoré predáva za nižšiu cenu, ako sú skutočné náklady. Svetová obchodná rada pre udržateľný rozvoj odhaduje, že do roku 2050 budeme potrebovať 4- až 10-násobné zvýšenie efektívneho využívania zdrojov, pričom dôležité zlepšenia treba vykonať už do roku 2020. Niektoré dynamické podniky si uvedomujú výhody produktívnejšieho využívania zdrojov, ale mnohé spoločnosti a spotrebiteľia si ešte neuvedomili rozsah a naliehavosť potrebných zmien. Podpora efektívneho využívania zdrojov je podnikateľsky zmysluplná a mala by podnikom pomôcť zlepšiť ich konkurencieschopnosť a ziskovosť. Predstavuje preto neoddeliteľnú súčasť agendy EÚ pre konkurencieschopnosť v celosvetovom meradle. Takisto prispieva k zaisteniu udržateľného zotavenia sa z hospodárskej krízy a môže posilniť zamestnanosť.

Táto zmena si bude vyžadovať politický rámec, ktorý vytvára rovnaké podmienky, odmeňuje inováciu a efektívne využívanie zdrojov, čím vytvára hospodárske príležitosti a zlepšuje bezpečnosť dodávok prostredníctvom zmeny dizajnu výrobkov, udržateľného riadenia environmentálnych zdrojov, väčšej miery opätovného využívania, recyklácie a náhrady materiálov a úspory zdrojov. Na oddelenie rastu od využívania zdrojov a uvoľnenie týchto nových zdrojov rastu je potrebná súdržnosť a integrácia v rámci politik, ktoré formujú naše hospodárstvo a náš životný štýl. Opatrenia v oblasti zmeny klímy už otvorili cestu k oddeleniu rastu od využívania uhlíka.

Stratégia Európa 2020 a jej hlavná iniciatíva s názvom Európa efektívne využívajúca zdroje¹ vedú EÚ na cestu k tejto transformácii. V rámci tejto hlavnej iniciatívy vznikla požiadavka vypracovať plán s cieľom „stanoviť strednodobé a dlhodobé ciele a prostriedky [potrebné] na ich dosiahnutie“. Tento plán vychádza z ostatných iniciatív v rámci tej hlavnej, najmä z politických úspechov v oblasti nízkouhlíkového hospodárstva, dopĺňa ich a berie do úvahy pokrok dosiahnutý v roku 2005 v rámci tematickej stratégie trvalo udržateľného využívania prírodných zdrojov² a stratégie EÚ pre trvalo udržateľný rozvoj. Tento plán by sa mal vnímať aj v súvislosti s celosvetovým úsilím o dosiahnutie prechodu na ekologické hospodárstvo³. Opiera sa o rozsiahle množstvo zdrojov, ktoré sú uvedené v priloženom pracovnom dokumente útvarov Komisie vrátane správy Európskej environmentálnej agentúry o stave európskeho životného prostredia a jeho vyhlídkach do budúcnosti.

2. EURÓPA EFEKTÍVNE VYUŽÍVAJÚCA ZDROJE

Návrh plánu

Vízia: Do roku 2050 hospodárstvo EÚ rastie spôsobom, ktorý rešpektuje obmedzenosť zdrojov a hranice možností planéty, čím prispieva k celosvetovej transformácii hospodárstva. Naše hospodárstvo je konkurencieschopné, inkluzívne a poskytuje vysokú životnú úroveň s oveľa menším vplyvom na životné prostredie. Všetky zdroje sú riadené udržateľným spôsobom, a to od surovín až po energiu, vodu, vzduch, krajinu a pôdu. Ciele v oblasti zmeny klímy boli dosiahnuté, kým biodiverzita a ekosystémové služby, ktoré sa zakladajú na klimatických podmienkach, sú chránené, cenené a výrazne obnovené.

Spôsob, ako dosiahnuť túto víziu, je rozvoj efektívneho využívania zdrojov. Tento spôsob umožňuje, aby sa v rámci hospodárstva vytváralo viac za menej, poskytovala väčšia hodnota pri menšom vstupe, využívali zdroje trvalo udržateľným spôsobom a aby sa minimalizoval vplyv na životné prostredie. V praxi to znamená, že zásoby všetkých environmentálnych aktív, ktoré EÚ využíva, alebo zdroje, ktoré dodáva do celého sveta, sú bezpečné a riadené so zreteľom na maximálne trvalo udržateľné výnosy. Takisto bude nevyhnutné znížiť objem komunálneho odpadu takmer na nulu a obnoviť ekosystémy, pričom je potrebné pochopiť systémové riziká pre hospodárstvo vyplývajúce zo životného prostredia a predchádzať im. Bude potrebná nová vlna inovácií.

Tento plán stanovuje ciele, ktoré poukazujú na to, čo bude potrebné na zaistenie efektívneho využívania zdrojov a udržateľného rastu. Každá časť následne opisuje opatrenia, ktoré je v krátkodobom horizonte potrebné prijať na spustenie tohto procesu.

Tento plán stanovuje rámec, ktorý vysvetľuje, ako sa politiky navzájom prelínajú a ako medzi sebou súvisia, na základe ktorého bude v budúcnosti možné navrhovať opatrenia a jednotne ich vykonávať. Vzájomné prepojenia medzi kľúčovými odvetviami a zdrojmi a ich súvisiacimi politickými iniciatívami EÚ sa uvádzajú v tabuľke prílohy. Pre všetky dôležité

¹ KOM(2011) 21.

² KOM (2005) 670.

³ Ako sa odzrkadľuje napríklad v stratégii OECD pre zelený rast a v správe UNEP o zelenej ekonomike, ako aj v činnosti Európskej environmentálnej agentúry.

opatrenia a potenciálne ciele bude ešte pred predložením podrobných návrhov vypracované posúdenie vplyvu⁴.

Dosiahnutie pokroku a jeho meranie

Na meranie pokroku v oblasti zlepšovania efektívneho využívania zdrojov bude potrebné stanoviť jasné a ľahko pochopiteľné ukazovatele.

V rámci tohto plánu sa navrhuje nový prístup k opatreniam v oblasti efektívneho využívania zdrojov vrátane procesu, do ktorého sú zapojené všetky kľúčové subjekty, s cieľom prediskutovať a schváliť do konca roka 2013 ukazovatele a ciele. Tento proces je podrobnejšie opísaný v kapitole 6.

Na to, aby bolo možné začať tento proces, sa predbežne vytvoria dve úrovne ukazovateľov⁵:

- (1) predbežný hlavný ukazovateľ – „produktivita zdrojov“ – na meranie hlavného cieľa tohto plánu, ktorým je zlepšenie hospodárskej výkonnosti so súčasným zmiernením zaťaženia prírodných zdrojov;
- (2) séria doplňujúcich ukazovateľov kľúčových prírodných zdrojov, ako sú voda, krajina, suroviny a uhlík, ktorých cieľom bude zohľadniť celkovú spotrebu týchto zdrojov v EÚ.

Prekonanie prekážok

EÚ a jej členské štáty by sa mali snažiť odstrániť prekážky, ktoré brzdia efektívne využívanie zdrojov, a vytvoriť tak správny súbor stimulov pre rozhodnutia týkajúce sa výroby a spotreby. Na tento účel bude potrebné:

- zamerať sa na trhy a ceny, dane a dotácie, ktoré neodrážajú skutočné náklady na využívané zdroje a vedú hospodárstvo neudržateľnou cestou,
- podporovať dlhodobejšie inovačné myslenie v oblasti obchodu, financií a politik, ktoré povedie k prijatiu nových udržateľných postupov a podnieteniu nových objavov v oblasti inovácií a k rozvoju pokrokovej nákladovo efektívnej regulácie,
- uskutočniť výskum zameraný na odstránenie medzier v našich vedomostiach a zručnostiach a poskytovať správne informácie a školenie,
- riešiť problémy v oblasti medzinárodnej konkurencieschopnosti a snažiť sa dosiahnuť zhodu s medzinárodnými partnermi, aby bolo možné vydať sa podobným smerom.

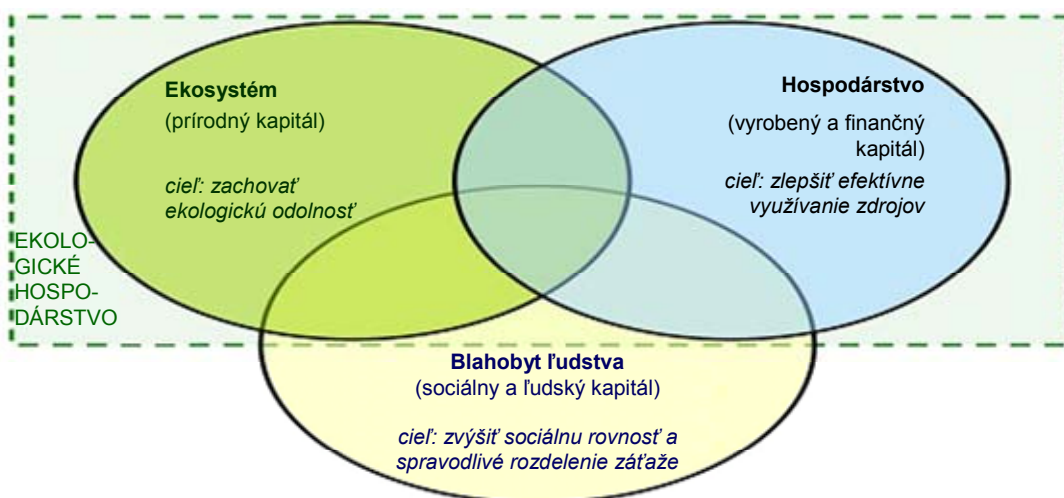
3. TRANSFORMÁCIA HOSPODÁRSTVA

Transformácia hospodárstva na hospodárstvo s efektívnym využívaním zdrojov prispeje k zvýšeniu konkurencieschopnosti a prinesie nové zdroje rastu a zamestnanosti prostredníctvom úspor nákladov vďaka vyššej účinnosti, komercializácie inovácií a lepšieho riadenia zdrojov počas ich celého životného cyklu. Vyžaduje si to politiky, ktoré uznávajú vzájomné prepojenie medzi hospodárstvom, blahobytom a prírodným kapitálom a ktoré sa

⁴ http://ec.europa.eu/governance/impact/index_en.htm

⁵ V súlade so sprievodným dokumentom KOM(2011) 571.

snažia odstrániť prekážky brániace zlepšeniu efektívneho využívania zdrojov, pričom poskytujú spravodlivý, pružný, predvídateľný a súdržný základ pre prevádzku podnikov.

Zdroj: Európska environmentálna agentúra (EEA)

3.1. Udržateľná spotreba a výroba

3.1.1. Zdokonaľovanie výrobkov a zmena modelov spotreby

Zmena modelov spotreby súkromných a verejných odberateľov pomôže podnietiť efektívne využívanie zdrojov a často môže viesť k priamym úsporám čistých nákladov. Na druhej strane môže pomôcť zvýšiť dopyt po službách a výrobkoch efektívnejšie využívajúcich zdroje. Sú potrebné presné informácie založené na vplyve životného cyklu a nákladoch na využívanie zdrojov, aby pomohli pri prijímaní rozhodnutí v oblasti spotreby. Spotrebiteľia môžu ušetriť náklady tým, že budú predchádzať tvorbe odpadu a kupovať výrobky, ktoré sú trvácne alebo ktoré možno jednoducho opraviť alebo recyklovať. Nové podnikateľské modely, v rámci ktorých sa výrobky skôr prenajímajú ako kupujú, môžu prispieť k uspokojeniu potrieb spotrebiteľov používaním výrobkov s menším životným cyklom.

Vnútorňý trh a trhové nástroje zohrávajú dôležitú úlohu pri vytváraní rámca pre trhy zameraného na odmeňovanie ekologickejších výrobkov. V prípade väčšieho množstva výrobkov a služieb by sa mal zväziť prístup založený na využívaní dobrovoľných aj povinných opatrení, ako napr. v rámci iniciatív vedúcich trhov EÚ a smernice o ekodizajne, a mali by sa zahrnúť kritériá týkajúce sa efektívnejšieho využívania zdrojov.

Ukázalo sa však, že v niektorých prípadoch môže úspora nákladov vyplývajúca zo zlepšenia účinnosti technológií v skutočnosti viesť k väčšej spotrebe obyvateľstva. Tento jav, známy ako „opačný efekt“, treba očakávať a musí sa s ním počítať pri vytváraní politik a stanovovaní cieľov.

Ciel': Do roku 2020 budú mať občania a orgány verejnej správy správne stimuly, aby si prostredníctvom vhodných cenových signálov a transparentných informácií vzťahujúcich sa na životné prostredie vyberali výrobky a služby vyznačujúce sa najefektívnejším využívaním zdrojov. Ich nákupné voľby budú spoločnosti podnecovať k inovácii a dodávaniu tovarov a služieb vyznačujúcich sa efektívnejším využívaním zdrojov. Stanovili sa minimálne normy pre vplyv na životné prostredie s cieľom odstrániť z trhu výrobky vyznačujúce sa najnižšou mierou efektívneho využívania zdrojov a spôsobujúce najväčšie znečistenie. Prevláda vysoký spotrebiteľský dopyt po udržateľnejších výrobkoch a službách.

3.1.2. Podpora efektívnej výroby

Európa má najvyšší podiel čistého dovozu zdrojov na osobu vo svete a jej otvorené hospodárstvo do značnej miery závisí od dovozu surovín a energie. Bezpečný prístup k zdrojom je čoraz strategickejšou hospodárskou otázkou, zatiaľ čo prípadný nepriaznivý sociálny a environmentálny vplyv na tretie krajiny tvorí ďalší problém. V roku 2007 predstavovalo celkové množstvo materiálu použitého priamo v hospodárstve EÚ viac ako 8 miliárd ton. Toto množstvo by sme mohli znížiť a zároveň zvýšiť výrobu a konkurencieschopnosť⁶. Okrem toho, zlepšením opätovného využívania surovín na základe väčšej „priemyselnej symbiózy“ (prípady, keď sa odpad niektorých firiem využíva ako zdroj pre iné firmy) by sa v celej EÚ mohlo ušetriť 1,4 miliardy EUR ročne a mohli by sa doceliť tržby vo výške 1,6 miliardy EUR⁷.

Hoci mnoho firiem už prijalo opatrenia na zvýšenie efektívnosti využívania zdrojov, je potrebné ešte veľa zlepšiť. Týka sa to najmä iných ako kľúčových obchodných oblastí, napríklad v prípade, keď efektívne využívanie energie alebo vody nie je kľúčové pre činnosť podniku. Mnohí nedokážu šetriť zdroje z dlhodobého hľadiska z dôvodu krátkodobého horizontu, ktorý podporuje súčasná podniková prax v oblasti výkazníctva. Firmy, ktoré už začínajú investovať do efektívneho využívania zdrojov, by mali mať prospech z pokroku v oblasti znalostí a inovácií.

Výmena informácií o spôsoboch dosiahnutia efektívneho využívania zdrojov medzi partnermi v rámci hodnotových reťazcov a všetkých odvetví vrátane malých a stredných podnikov (MSP) môže prispieť k predchádzaniu vzniku odpadov, podporiť inováciu a vytvoriť nové trhy.

Vyhýbanie sa, ak je to možné, používaniu nebezpečných chemických látok a podpora ekologickej chémie pomáhajú chrániť kľúčové zdroje, ako sú pôda a voda, a zaisťujú bezpečnosť, jednoduchšiu dostupnosť a menšiu nákladnosť iných zdrojov, ako sú materiály, pokiaľ ide o ich recykláciu a opätovné využitie. Postup manipulácie s chemickými látkami plne podporovaný vykonávaním nariadenia REACH pomôže stanoviť príležitosti na nahradenie nebezpečných chemických látok bezpečnejšími a technologicky a ekonomicky prijateľnejšími alternatívami.

⁶ Len v Nemecku jedna štúdia preukázala, že zisky pochádzajúce z efektívneho využívania zdrojov vo výrobe by mohli viesť k úspore nákladov vo výške 20 % až 30 % a vytvoriť až 1 milión pracovných miest v tejto krajine. Ďalšia nedávno uskutočnená štúdia odhaduje, že v Spojenom kráľovstve by podniky v rámci opatrení zameraných na nákladovú efektívnosť zdrojov pri nulových alebo nízkych nákladoch mohli usporiť až 23 miliárd GBP.

⁷ Viac informácií sa nachádza v pracovnom dokumente útvarov Komisie.

Ciel': Do roku 2020 budú zavedené trhové a politické stimuly odmeňujúce investície podnikov do efektívnosti. Tieto stimuly podnietili nové inovácie v oblasti výrobných postupov založených na efektívnom využívaní zdrojov, ktoré sa vo veľkej miere používajú. Všetky spoločnosti a ich investori môžu merať a hodnotiť svoju efektívnosť využívania zdrojov počas životného cyklu. Hospodársky rast a blahobyt sú oddelené od vstupu zdrojov a pochádzajú skôr zo zvýšenia hodnoty výrobkov a súvisiacich služieb.

Komisia s cieľom ďalej podporiť udržateľnú spotrebu a výrobu:

- zvýši požiadavky na ekologické verejné obstarávanie pre výrobky s významným vplyvom na životné prostredie; posúdi, v akých prípadoch by sa ekologické verejné obstarávanie mohlo prepojiť s projektmi financovanými EÚ a podporí spoločné verejné obstarávanie a siete úradníkov v oblasti verejného obstarávania na podporu ekologického verejného obstarávania (v roku 2012),
- zavedie spoločný metodický postup, ktorý členským štátom a súkromnému sektoru umožní posúdiť, zobrazíť a porovnať environmentálnu výkonnosť výrobkov, služieb a spoločností, pričom sa bude vychádzať z komplexného posúdenia environmentálneho vplyvu v priebehu ich životného cyklu („ekologická stopa“) (v roku 2012),
- zameria sa na ekologickú stopu výrobkov na základe prebiehajúceho posúdenia platného na rok 2012 a konzultácií so zainteresovanými stranami, ako aj prostredníctvom stanovenia požiadaviek v rámci smernice o ekodizajne s cieľom posilniť efektívnosť využívania zdrojov pri výrobkoch (napr. opakované využitie/uzitkovosť/recyklácia, recyklovaný obsah, trvanlivosť), a prostredníctvom rozšírenia pôsobnosti smernice o ekodizajne na iné ako energeticky významné výrobky (v roku 2012),
- zabezpečí lepšie pochopenie správania spotrebiteľov a poskytne lepšie informácie o ekologickej stope výrobkov vrátane prevencie používania zavádzajúcich tvrdení a zlepšenia schémy udeľovania environmentálnej značky (v roku 2012),
- podporí vytváranie sietí a výmenu osvedčených postupov medzi agentúrami realizujúcimi schému efektívneho využívania zdrojov pre MSP (priebežne).

Členské štáty by od roku 2012 mali spolu s Komisiou posúdiť:

- možnosti zvýšenia trhových odmien pre skutočne ekologické výrobky;
- opatrenia na rozšírenie zodpovednosti výrobcov za celý životný cyklus výrobkov, ktoré vyrábajú (a to aj prostredníctvom nových obchodných modelov, usmernení týkajúcich sa režimu spätného odberu a recyklácie a podpory opráv);
- opatrenia zamerané na optimalizáciu efektívnosti využívania zdrojov pri balení.

Členské štáty by mali:

- zaviesť stimuly, ktoré väčšinu spoločností podnietia, aby systematicky merali, posudzovali a zlepšovali svoju efektívnosť využívania zdrojov (priebežne),
- pomáhať spoločnostiam, aby navzájom spolupracovali s cieľom čo najlepšie využiť odpad a vedľajšie produkty, ktoré vyrábajú (napr. využívaním priemyselnej symbiózy) (priebežne),

- zabezpečiť dostupnosť poradenstva a podpory pre MSP s cieľom pomôcť určiť a zlepšiť ich efektívnosť vo využívaní zdrojov a udržateľné využívanie surovín (priebežne),
- spolupracovať s Komisiou s cieľom zabezpečiť, aby boli do roku 2020 všetky relevantné látky vzbudzujúce veľmi veľké obavy zaradené do zoznamu kandidátskych látok podľa nariadenia REACH (priebežne).

3.2. Zmena odpadu na zdroje

V Európskej únii každý rok vyhodíme 2,7 miliardy ton odpadu, z čoho 98 miliónov ton tvorí nebezpečný odpad. V priemere len 40 % nášho pevného odpadu sa opätovne využíva alebo recykluje, zvyšok odpadu končí na skládkach alebo v spaľovniach. Celková produkcia odpadu v EÚ je stabilná, avšak produkcia určitých typov odpadu, ako je stavebný a demolačný odpad, splašky a námorný odpad, sa neustále zvyšuje. Očakáva sa, že len odpad z elektrických a elektronických zariadení sa v rokoch 2008 až 2014 zvýši zhruba o 11 %.

V niektorých členských štátoch sa recykluje viac ako 80 % odpadu, čo poukazuje na možnosti využitia odpadu ako jedného z kľúčových zdrojov EÚ. Zlepšenie nakladania s odpadmi vedie k lepšiemu využívaniu zdrojov, môže prispieť k otvoreniu nových trhov a pracovných príležitostí a zároveň znížiť závislosť od dovozu surovín a znížiť vplyv na životné prostredie.

Ak sa má odpad stať zdrojom, ktorý sa začlení späť do hospodárstva ako surovina, je potrebné venovať oveľa väčšiu pozornosť opätovnému využitiu a recyklácii. Kombinácia politik by pomohla vytvoriť hospodárstvo založené na úplnej recyklácii vrátane dizajnu výrobkov, ktorý zahŕňa koncepciu životného cyklu, lepšej spolupráce všetkých trhových subjektov v rámci hodnotového reťazca, lepších procesov zhromažďovania, vhodného regulačného rámca, stimulov na predchádzanie vzniku odpadov a recykláciu, ako aj verejných investícií do moderných zariadení na nakladanie s odpadmi a vysoko kvalitnú recykláciu.

Cieľ: Do roku 2020 sa s odpadmi nakladá ako so zdrojmi. Klesá objem odpadu vyprodukovaného na jedného obyvateľa. Recyklácia a opätovné využívanie odpadu sú pre verejných aj súkromných činiteľov hospodársky výhodnými možnosťami na základe rozsiahleho separovaného zberu a rozvoja funkčných trhov pre druhotné suroviny. Recykluje sa viac materiálu vrátane materiálu, ktorý má významný vplyv na životné prostredie, ako aj kľúčových surovín. Právne predpisy o odpadoch sa v plnej miere vykonávajú. Nelegálna preprava odpadu bola odstránená. Energetické využitie je obmedzené na nerecyklovateľný materiál, skládkovanie prakticky už viac neexistuje a je zaistená vysoko kvalitná recyklácia.

Komisia:

- podporí trh s druhotnými surovinami a dopyt po recyklovaných materiáloch prostredníctvom hospodárskych stimulov a rozvoja kritérií na ukončenie vlastností odpadu (v roku 2013/2014),
- preskúma existujúce ciele v oblasti prevencie, opätovného využitia, recyklácie, obnovy a odklonu od využívania skládok s cieľom dospieť k hospodárstvu založenému na opätovnom využívaní a recyklovaní s takmer nulovým komunálnym odpadom (v roku 2014),

- posúdi zavedenie minimálnych podielov recyklovaného materiálu, kritérií životnosti a opätovného využitia, ako aj rozšírenie zodpovednosti výrobcov za kľúčové výrobky (v roku 2012),
- posúdi oblasti, v ktorých by sa mohli zosúladiť právne predpisy o rôznych tokoch odpadu s cieľom zlepšiť súdržnosť (v roku 2013/2014),
- bude v rámci EÚ spolu s medzinárodnými partnermi naďalej pracovať na odstránení nezákonnej prepravy odpadu s osobitným zameraním na nebezpečný odpad,
- zabezpečí, aby verejné prostriedky z rozpočtu EÚ boli prednostne vyčlenené na činnosti nachádzajúce sa na vyšších miestach v rámci hierarchie spôsobu nakladania s odpadom, ako sa uvádza v rámcovej smernici o odpadoch (napr. uprednostniť recyklačné zariadenia pred likvidáciou odpadu) (v roku 2012/2013),
- uľahčí výmenu osvedčených postupov v oblasti zberu a spracovania odpadu medzi členskými štátmi a vypracuje opatrenia zamerané na účinnejší boj proti porušovaniu pravidiel EÚ v oblasti odpadov (v roku 2013/2014).

Členské štáty by mali:

- zabezpečiť úplné vykonávanie acquis EÚ v oblasti odpadu vrátane minimálnych cieľov, a to prostredníctvom svojich vnútroštátnych stratégií na predchádzanie vzniku odpadu a nakladanie s odpadom (priebežne).

3.3. Podpora výskumu a inovácie

Prechod na ekologické a nízkouhlíkové hospodárstvo si vyžaduje veľkú mieru inovácie, a to od malých postupných zmien až po veľké technologické zvraty.

Zároveň potrebujeme komplexnejšiu a dôveryhodnejšiu vedomostnú základňu o tom, ako prírodné systémy reagujú na rôzne tlaky, ktoré na ne vyvíjame. Základný a aplikovaný výskum by mal identifikovať problémy a viesť opatrenia vrátane výskumu spoločenských vied s cieľom rozvíjať naše vedomosti týkajúce sa správania.

Na spustenie tohto tlaku v oblasti výskumu a inovácií je potrebné zaviesť správny súbor stimulov, aby súkromný sektor viac investoval do výskumu a inovácií v oblasti efektívneho využívania zdrojov. Opatrenia na strane dopytu pomôžu trhom v oblasti stavebníctva vytvoriť stimuly pre ekologické inovácie. Jasný rámcové podmienky sú nevyhnutné na zvýšenie istoty investorov a lepší prístup k finančným prostriedkom zo strany spoločností vykonávajúcich ekologické investície, ktoré sa považujú za rizikovejšie alebo ktoré majú dlhšiu dobu návratnosti.

Cieľ: Do roku 2020 vedecké objavy a trvalé úsilie o inováciu výrazne zlepšili to, ako chápeme, riadime, znižujeme využívanie, opätovne využívame, recyklujeme, nahrádzame, zabezpečujeme a hodnotíme zdroje. Bolo to možné vďaka podstatnému zvýšeniu investícií, súdržnosti pri riešení spoločenských problémov súvisiacich s efektívnosťou využívania zdrojov, zmenou klímy a odolnosťou, ako aj prínosov z inteligentnej špecializácie a spolupráce v rámci európskeho výskumného priestoru.

Členské štáty a Komisia:

- vytvoria vhodný rámec a stanovvia súbor stimulov na podporu investícií súkromného sektora do výskumu a inovácií na zabezpečenie efektívneho využívania zdrojov (priebežne).

Komisia:

- vytvorí partnerstvá v oblasti inovácií na dosiahnutie cieľov efektívneho využívania zdrojov (napr. cieľov vzťahujúcich sa na vodu, suroviny, produktívne a udržateľné poľnohospodárstvo) (od roku 2011),
- bude rozvíjať spoločné technologické iniciatívy alebo iné formy verejno-súkromných partnerstiev, ako aj iniciatívy spoločného plánovania, ktoré zjednocujú národné úsilie v oblasti výskumu týkajúce sa efektívneho využívania zdrojov (priebežne),
- odstráni prekážky ekologickej inovácie (v roku 2011),
- zameria finančné prostriedky Únie vyčlenené na výskum (EÚ Horizont 2020) na kľúčové ciele efektívneho využívania zdrojov, a to podporou inovačných riešení pre tieto oblasti: udržateľná energetika, doprava a stavebníctvo, riadenie prírodných zdrojov, zachovanie ekosystémových služieb a biodiverzity, poľnohospodárstvo efektívne využívajúce zdroje a širšie biologické hospodárstvo, ťažba surovín šetrná k životnému prostrediu, recyklácia, opätovné využitie, nahradenie materiálov s výrazným vplyvom na životné prostredie alebo vzácnych surovín, inteligentnejší dizajn, ekologická chémia a biologicky rozložiteľné plasty s menším vplyvom na životné prostredie.

Členské štáty by mali:

- zamerať verejné financovanie výskumu na kľúčové ciele v oblasti efektívneho využívania zdrojov (priebežne).

3.4. Environmentálne škodlivé dotácie a dosiahnutie vyvážených cien

Trhové ceny sú hlavným usmernením pre rozhodovanie pri nákupe a pre investičné rozhodnutia, ale nevyhnutne nemusia odrážať skutočné náklady využívania zdrojov a ich environmentálny vplyv. Tieto ceny môžu byť navyše úmyselne narušené environmentálne škodlivými dotáciami zo strany vlády, ktoré zvýhodňujú určitých spotrebiteľov, používateľov alebo výrobcov s cieľom zvýšiť ich príjem alebo znížiť ich náklady, pričom však diskriminujú zodpovedné environmentálne postupy⁸.

3.4.1. Zrušenie neefektívnych dotácií

Rozsah dotácií s potenciálnym nepriaznivým vplyvom na životné prostredie, najmä v oblasti fosílnych palív, dopravy a vodných zdrojov, sa celosvetovo odhaduje na 1 bilión USD ročne. Environmentálne škodlivé dotácie majú za následok vyššiu mieru odpadu, emisií, ťažby surovín alebo nepriaznivý vplyv na biodiverzitu. Môžu viesť k neúčinnnej praxi a brániť podnikom v investovaní do ekologických technológií. Takéto dotácie môžu mať rôznu podobu, napríklad zníženie dane alebo oslobodenie od dane.

Zrušenie environmentálne škodlivých dotácií môže priniesť hospodárske, sociálne a environmentálne výhody a prispieť k lepšej konkurencieschopnosti. Členské štáty už boli v ročnom prieskume rastu 2011⁹ vyzvané, aby zrušili environmentálne škodlivé dotácie

⁸ OECD, Environmentálne škodlivé dotácie: výzvy na reformu, 2005.

⁹ KOM(2011) 11 v konečnom znení.

s cieľom podporiť konsolidáciu rozpočtu. V priebehu rušenia environmentálne škodlivých dotácií môžu byť pre najviac postihnuté hospodárske odvetvia, regióny a najviac postihnutých pracovníkov alebo na riešenie problematiky energetickej chudoby potrebné alternatívne opatrenia na zmiernenie, pričom je potrebné posúdiť vplyv prípadného presunutia výroby do iných krajín.

Cieľ: Do roku 2020 budú zrušené environmentálne škodlivé dotácie, pričom sa náležite zohľadní vplyv na ľudí v núdzi.

3.4.2. Úprava cien a presunutie daňovej záťaže

Trh už signalizuje nedostatok niektorých zdrojov prostredníctvom rastu cien komodít a podniky čoraz viac čelia naliehavej potrebe úpravy, aby si zachovali svoju konkurencieschopnosť, najmä v medzinárodnom kontexte. Náklady na externality však stále zostali nevyriešené a v prípade mnohých zdrojov môžu takéto signály prísť príliš neskoro na to, aby sa dalo zabrániť ich neudržateľnému využívaniu. Celkové dôsledky zdaňovania majú často vplyv na ceny takým spôsobom, že sa v oblasti hospodárstva uprednostňuje skôr využívanie zdrojov než zvýšenie zamestnanosti.

Trhové nástroje zohrávajú pri náprave zlyhania trhu dôležitú úlohu, a to napríklad zavedením environmentálnej dane, poplatkov, systémov obchodovateľných povolení, fiškálnych stimulov pre ekologickejšiu spotrebu alebo iných nástrojov. Nové politiky by mali prispieť k zjednoteniu cien zdrojov, ktoré nie sú na trhu primerane ocenené, ako sú voda, čistý vzduch, ekosystémy, biodiverzita a morské zdroje. Možno bude potrebné, aby sa stali súčasťou širšieho prístupu, ktorý zahŕňa reguláciu, napríklad, keď sú zdroje spoločnými statkami.

Upustenie od zdaňovania miezd na podporu zamestnanosti a hospodárskeho rastu bolo zdôraznené už v ročnom prieskume rastu za rok 2011¹⁰ a v záveroch Európskej rady z marca 2011¹¹. Takzvané ekologické daňové reformy, ktoré pozostávajú zo zvýšenia podielu environmentálnych daní a zníženia iných daní, zohrávajú v tejto súvislosti dôležitú úlohu. Environmentálne dane môžu tiež zosúladiť úsilie o fiškálnu konsolidáciu so zjednodušením reštrukturalizácie smerom k hospodárstvu efektívne využívajúcemu zdroje. Priemerný podiel environmentálnych daní na celkových daňových príjmoch v EÚ však od roku 1999 vo všeobecnosti klesá, pričom v roku 2009 dosiahol výšku 6,3 %¹².

Niektoré členské štáty dosiahli prostredníctvom rôznych opatrení v oblasti reforiem environmentálnej dane podiel príjmov z environmentálnej dane na celkových daňových príjmoch vo výške viac ako 10 %, zatiaľ čo si zároveň zachovali fiškálne príjmy a zlepšili konkurencieschopnosti a energetickú účinnosť. Poukazuje to na skutočnosť, že v kontexte zodpovedného hospodárskeho rámca je možné presunúť zdaňovanie na environmentálne škodlivé činnosti. V záujme efektívnejšieho merania prechodu na cenové signály potrebné na podporu väčšej miery investícií do efektívnejšieho využívania zdrojov, môže byť potrebný ďalší ukazovateľ, ako napr. efektívna sadzba dane z environmentálneho znečisťovania alebo využívania zdrojov.

Cieľ: Do roku 2020 dosiahnuť výrazný posun od zdaňovania práce k environmentálnemu zdaneniu (okrem iného prostredníctvom pravidelných úprav reálnych sadzieb), čo povedie k

¹⁰ KOM(2011) 11 v konečnom znení.

¹¹ EUCO 10/1/11 REV1.

¹² Daňové trendy v Európskej únii, Európska únia 2011.

podstatnému zvýšeniu podielu environmentálnych daní na verejných príjmoch v súlade s osvedčenými postupmi v členských štátoch.

Komisia s cieľom vyriešiť problematiku environmentálne škodlivých dotácií a lepšieho stanovovania cien:

- bude prostredníctvom európskeho semestra monitorovať napredovanie členských štátov, pokiaľ ide o odporúčania vydané pre jednotlivé krajiny týkajúce sa daňovej reformy, ktorá od roku 2012 podporí prechod od zdaňovania práce na zdaňovanie environmentálnych vplyvov a zrušenie environmentálne škodlivých dotácií,
- podporí pravidelnú výmenu osvedčených postupov a partnerských preskúmaní v oblasti reformy environmentálne škodlivých dotácií a trhových nástrojoch medzi členskými štátmi, najmä v rámci fóra o trhových nástrojoch a pracovnej skupiny pre daňovú politiku (priebežne),
- posúdi, ako bola použitá štátna pomoc pre opatrenia zamerané na zvýšenie efektívneho využívania zdrojov a do akej miery by sa pri revízii usmernení o štátnej pomoci mali podporiť ciele v oblasti efektívneho využívania zdrojov (od roku 2013),
- bude naďalej pracovať na zlepšovaní ukazovateľov využívania daní zo znečisťovania a zo zdrojov.

Členské štáty by mali:

- určiť najvýznamnejšie environmentálne škodlivé dotácie podľa stanovených postupov (do roku 2012),
- v rámci svojich národných programov reforiem vypracovať plány a harmonogramy postupného zrušenia environmentálne škodlivých dotácií a predkladať o nich správy (do roku 2012/2013),
- presunúť zdaňovanie od zdaňovania práce na zdaňovanie environmentálnych vplyvov (priebežne),
- preskúmať svoje fiškálne politiky a nástroje s cieľom účinnejšie podporiť efektívne využívanie zdrojov a v tejto súvislosti by mali uvažovať o stimuloch na podporu rozhodnutí spotrebiteľov a opatrení výrobcov v prospech efektívnosti využívania zdrojov (do roku 2013).

4. PRÍRODNÝ KAPITÁL A EKOSYSTÉMOVÉ SLUŽBY

4.1. Ekosystémové služby

Naša hospodárska prosperita a blahobyt závisia od nášho prírodného kapitálu vrátane ekosystémov, ktoré nám poskytujú tok základných tovarov a služieb, a to od úrodnej pôdy po produktívnu pôdu a moria, od pitnej vody a čistého vzduchu po opelenie, ochranu pred povodňami a reguláciu klímy. Mnohé z týchto ekosystémových služieb sa využívajú tak, akoby ich ponuka bola neobmedzená. Považujú sa za „bezplatné“ komodity, ich ekonomická hodnota nie je náležite zaúčtovaná na trhu, a preto sa aj naďalej nadmerne vyčerpávajú alebo znečisťujú, čo ohrozuje našu dlhodobú udržateľnosť a odolnosť voči environmentálnym šokom.

Až 60 % ekosystémových služieb na našej planéte sa za posledných 50 rokov poškodilo. V EÚ sa 88 % zásob rýb loví nad hranicu maximálneho udržateľného výnosu a len 11 % chránených ekosystémov je v dobrom stave.

Na zabezpečenie dlhodobej dodávky základných ekosystémových tovarov a služieb musíme náležite oceniť náš prírodný kapitál. Investovanie do prírodného kapitálu, napríklad ekologickej infraštruktúry, často prináša vyššie výnosy než zhotovené alebo vyrobené alternatívy s nižšími počiatočnými nákladmi.

Cieľ: Orgány verejnej správy a podniky do roku 2020 náležite ocenia a zohľadnia prírodný kapitál a ekosystémové služby.

Komisia:

- podporí využívanie inovačných finančných a trhových nástrojov a preskúma ich ďalší potenciál vrátane možného zavedenia nástroja na financovanie biodiverzity a platieb za ekosystémové služby s cieľom riešiť problémy týkajúce sa ekosystémov a biodiverzity na vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ, najmä v spolupráci s Európskou investičnou bankou a prostredníctvom verejno-súkromných partnerstiev (priebežne),
- predloží návrhy na podporu investícií do prírodného kapitálu s cieľom plne využiť rastový a inovačný potenciál ekologickej infraštruktúry a „hospodárstva založeného na obnove prírodného kapitálu“ prostredníctvom oznámenia o ekologickej infraštruktúre (v roku 2012) a iniciatívy „zachovanie biodiverzity bez strát“ (v roku 2015).

Členské štáty by spolu s Komisiou mali:

- preskúmať stav ekosystémov a ich služieb (do roku 2014),
- posúdiť ich ekonomickú hodnotu a podporiť začlenenie týchto hodnôt do systémov účtovníctva a výkazníctva na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni (priebežne),
- spolupracovať s kľúčovými subjektmi s cieľom podnietiť podniky, aby posúdili svoju závislosť od ekosystémových služieb na základe platformy EÚ pre podnikanie a biodiverzitu (priebežne).

4.2. Biodiverzita

Biodiverzita je základom mnohých našich ekosystémov a je životne dôležitá pre ich odolnosť. Jej strata môže oslabiť ekosystém, čím sa ohrozi poskytovanie ekosystémových služieb a prispeje k väčšej zraniteľnosti ekosystému voči environmentálnym šokom. Obnovenie narušených ekosystémov je nákladné a zmeny môžu byť v niektorých prípadoch nezvratné.

Odhaduje sa, že do roku 2050 by celosvetové obchodné príležitosti závislé od biodiverzity a ekosystémových služieb, ktoré sa na biodiverzite zakladajú, mohli dosiahnuť hodnotu 800 až 2 300 miliárd USD ročne. V praxi sa však na prevádzkovej úrovni začína hodnota biodiverzity pri rozhodovaní ešte len zohľadňovať. Ak sa má biodiverzita zachovať, musí sa to stať bežnou praxou.

Nová stratégia EÚ do roku 2020 týkajúca sa biodiverzity stanovuje hlavné politické nástroje na dosiahnutie tohto cieľa a zvrátenie trendu straty biodiverzity, ktorej sme boli v posledných generáciách svedkami.

Cieľ: Do roku 2020 sa strata biodiverzity v EÚ a znehodnocovanie ekosystémových služieb podľa možnosti zastaví a biodiverzita sa podľa možnosti obnoví.

Komisia:

- výrazne posilní svoje úsilie o začlenenie ochrany biodiverzity a ekosystémových služieb do ostatných politík Spoločenstva s osobitným zameraním na poľnohospodárstvo a rybolov (priebežne).

Členské štáty spolu s Komisiou:

- budú pracovať na dosiahnutí cieľov stratégie pre biodiverzitu tým, že hodnotu ekosystémových služieb začlenia do politického rozhodovania (priebežne).

4.3. Nerasty a kovy

Zlepšenie efektívnosti využívania prírodných zdrojov, ako sú kovy a nerasty, je dôležitým aspektom efektívneho využívania zdrojov. Ich špecifickými rizikami vrátane bezpečnosti dodávok sa zaoberá iniciatíva v oblasti surovín, ako aj politiky v oblasti klímy a energetiky v rámci hlavnej iniciatívy zameranej na efektívne využívanie zdrojov, preto sa nimi v tejto časti nebudeme podrobne zaoberať, hoci sa uznáva vzájomné pôsobenie medzi ich využívaním a využívaním ostatných zdrojov.

Keďže smerujeme k udržateľnému riadeniu materiálov vychádzajúcemu zo skutočnej spotreby alebo k „hospodárstvu využívajúcemu odpad“, v ktorom sa odpad stáva zdrojom, bude to mať za následok efektívnejšie využívanie nerastov a kovov. Opatrenia načrtnuté v oddiele 3 tohto plánu budú mať priamy vplyv na efektívnosť využívania nerastov a kovových zdrojov prostredníctvom opatrení zameraných na lepšie zohľadnenie vplyvov životného cyklu, intenzívnejšie predchádzanie vzniku odpadu, rozsiahlejšie opätovné využívanie a recykláciu, zlepšenie výskumu a inovácií a iných opatrení zameraných na zlepšenie trhových štruktúr.

4.4. Voda

Voda je dôležitým zdrojom pre ľudské zdravie a základným prvkom pre poľnohospodárstvo, cestovný ruch, priemysel, dopravu a energetiku. Menšia dostupnosť vody má zásadný vplyv na vodnú energiu a ochladzovanie jadrových a tepelných elektrární.

Dobrá environmentálna stav a zdravie občanov závisia od kvality a dostupnosti sladkej vody. Jej kvalita a dostupnosť však neustále klesajú. Zmena klímy pravdepodobne povedie k zvýšeniu nedostatku vody, ako aj intenzity a frekvencie záplav. Mnohé riečne systémy a iné vodné útvary v Európe boli zmenené zachytávaním vody, odvodňovaním a budovaním hrádzi, čo má často za následok nedostatočnú kvalitu vody a veľmi nepriaznivé ekologické dôsledky, prípadné zdravotné problémy a obmedzenie priestoru pre prirodzené biotopy.

20 % až 40 % vody sa v Európe vyplytvá a efektívne hospodárenie s vodou by sa len prostredníctvom technologického pokroku mohlo zlepšiť o 40 %¹³. Lepší prístup k trvalo udržateľnému hospodáreniu s vodnými zdrojmi si vyžaduje úzku koordináciu v rámci politík v oblasti poľnohospodárstva, dopravy, regionálneho rozvoja a energetiky, ako aj účinnú a spravodlivú cenovú politiku pre vodu v súlade s požiadavkami rámcovej smernice o vode. Zmeny v ekosystémoch, vo využívaní pôdy, vo výrobe a v spotrebe vody a v modeloch jej

¹³ Potenciál úspory vodných zdrojov v EÚ, Ecologic, 2007

opätovného využívania by mohli nákladovo efektívnym spôsobom znížiť nedostatok vody a zabezpečiť jej kvalitu.

Cieľ: *Do roku 2020 už budú dávno realizované všetky plány riadenia povodí podľa rámcovej smernice o vode. Dobrý stav – kvalita, množstvo a použitie – vody bol do roku 2015 dosiahnutý vo všetkých povodiach riek v EÚ. Vplyv súch a záplav sa minimalizoval, plodiny sa prispôbili, zvýšilo sa zadržiavanie vody v pôde a zefektívnilo sa zavlažovanie. Alternatívne možnosti dodávok vody sa využívajú len po prijatí všetkých lacnejších možností úspor. Zachytávanie vody by sa spravidla malo pohybovať pod úrovňou 20 % dostupných obnoviteľných vodných zdrojov.*

Komisia:

- bude ďalej začleňovať otázky efektívneho využívania zdrojov do politiky v oblasti vodného hospodárstva na základe projektu zameraného na zabezpečenie vodných zdrojov v Európe definovaním nákladovo efektívnej stratégie (priebežne),
- posúdi plány riadenia povodí členských štátov s cieľom určiť oblasti, v ktorých je nevyhnutné prijať ďalšie opatrenia (v roku 2011),
- posúdi a navrhne (v roku 2012):
 - ciele v oblasti účinného hospodárenia s vodou a zlepšené opatrenia zamerané na účinné využívanie vody (napr. inteligentné meranie, povinné požiadavky na zariadenia využívajúce vodu, usmernenia pre lepšie opätovné využitie vody, obmedzenie únikov z vodnej infraštruktúry, úspora vody pri zavlažovaní atď.),
 - lepšie riadenie dopytu pomocou hospodárskych nástrojov (stanovovanie cien, prídely vody) a využívania systémov označovania a certifikácie na meranie vplyvu životného cyklu a skutočného obsahu vody vo výrobkoch,
 - plánované európske partnerstvo pre inovácie v oblasti vodného hospodárstva.

Členské štáty by mali:

- stanoviť ciele v oblasti hospodárenia s vodou na rok 2020 na úrovni povodí s primeranými doplnujúcimi opatreniami, ktoré sú založené na spoločnej metodike EÚ, ktorá zohľadňuje rôzne situácie v rámci hospodárskych odvetví a zemepisných oblastí.

4.5. Vzduch

Čistý vzduch je vzácny zdroj. Niektoré normy kvality ovzdušia boli v najhustejšie obývaných oblastiach EÚ vysoko prekročené, najmä pokiaľ ide o najproblematickejšie znečisťujúce látky, ako sú tuhé častice, prízemný ozón a oxid dusičitý. Napriek značnému úsiliu o zníženie škodlivých emisií spôsobuje súčasná koncentrácia jemných častíc 500 000 predčasných úmrtí ročne¹⁴ v EÚ a v jej bezprostrednom susedstve. Iné štúdie ukázali, že počet ušlých pracovných dní z dôvodu ochorenia spôsobeného znečistením ovzdušia je vyšší ako počet pracovných dní potrebných na financovanie dodatočných opatrení zameraných na znížovanie emisií znečisťujúcich látok.

¹⁴ EEA, SOER 2010.

Ekosystémy a poľnohospodárstvo takisto do veľkej miery trpia vplyvmi prenášanými vzduchom, ako napr. acidifikáciou, eutrofizáciou a poškodením rastlín ozónom. Ročné hospodárske náklady sa na rok 2020 odhadujú na 537 miliárd EUR¹⁵.

Lepšie vykonávanie existujúcich právnych predpisov a nové, vedecky podložené normy by pomohli pri riešení týchto problémov a riadení inovácií. S primeraným načasovaním tak možno zabezpečiť prínos z prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo v podobe kvalitného ovzdušia. Dôležité sú aj ďalšie opatrenia stanovené v tomto pláne, napríklad zníženie množstva odpadu, efektívnejšie výrobné metódy, ako aj opatrenia v oblasti poľnohospodárskej politiky a odvetvia dopravy.

Cieľ: Do roku 2020 budú splnené predbežné normy EÚ pre kvalitu ovzdušia, vrátane v obzvlášť zaťažených častiach miest, tieto normy sa budú aktualizovať a vymedzia sa ďalšie opatrenia zamerané na odstránenie prekážok brániacich dosiahnutiu konečného cieľa, ktorým je dosiahnutie takej úrovne kvality ovzdušia, ktorá nebude mať výrazný vplyv na zdravie alebo životné prostredie.

Komisia:

- vypracuje komplexný prehľad všetkých politík EÚ týkajúcich sa znečisťovania ovzdušia (do roku 2013),
- navrhne zdokonalenú stratégiu zameranú na obdobie po roku 2020, v ktorej posúdi možnosti využitia kvality ovzdušia a emisné normy, ako aj ďalšie opatrenia na zníženie emisií z kľúčových zdrojov (v roku 2013),
- podporí vykonávanie existujúcich opatrení s cieľom vyriešiť pretrvávajúce problémy s kvalitou ovzdušia.

Členské štáty by mali:

- posilniť vykonávanie právnych predpisov EÚ týkajúcich sa kvality ovzdušia (priebežne).

4.6. Krajina a pôda

V EÚ sa každý rok zaberie vyše 1 000 km² krajiny na bývanie, priemysel, cesty alebo na rekreačné účely. Zhruba polovica tejto plochy je vlastne zastavaná¹⁶. Dostupnosť infraštruktúry sa medzi jednotlivými regiónmi značne líši, ale vo všeobecnosti sa dá povedať, že každých desať rokov zastaviame plochu zodpovedajúcu rozlohe Cypru. Ak máme podľa plánu do roku 2050 dosiahnuť stav, v rámci ktorého nedôjde k nijakému čistému zaberaniu krajiny, museli by sme v rokoch 2000 – 2020 znížiť zaberanie krajiny v priemere na 800 km² za rok. V mnohých regiónoch je pôda nezvratne erodovaná alebo má nízky obsah organických látok. Závažným problémom je aj kontaminácia pôdy.

¹⁵ Assessment of Health-Cost Externalities of Air Pollution at the National Level using the EVA Model System, J. Brandt et al. (Posúdenie externých nákladov na zdravie z dôvodu znečistenia ovzdušia na vnútroštátnej úrovni pomocou systémového modelu EVA, J. Brandt a kol.), CEEH 2011.

¹⁶ Report on best practices for limiting soil sealing and mitigating its effects, Prokop et al. (Správa o osvedčených postupoch na obmedzenie zastavania pôdy a zmiernenie jeho vplyvu, Prokop a kol.), Európske spoločenstvá 2011.

Využívanie krajiny je takmer vždy kompromisom medzi rôznymi sociálnymi, hospodárskymi a environmentálnymi potrebami (napr. bývanie, dopravná infraštruktúra, výroba energie, poľnohospodárstvo, ochrana prírody). Rozhodnutia týkajúce sa využívania krajiny sú dlhodobé záväzky, ktorých zvrátenie je zložité alebo finančne nákladné. V súčasnosti sa tieto rozhodnutia často prijímajú bez náležitej predchádzajúcej analýzy takéhoto vplyvu, napríklad prostredníctvom strategického environmentálneho hodnotenia. Reformy politík EÚ v oblasti poľnohospodárstva, energetiky, dopravy, ako aj politiky súdržnosti budú príležitosťou na vytvorenie rámca a správnu stimuláciu orgánov verejnej správy a vlastníkov pôdy v záujme dosiahnutia tohto cieľa.

Cieľ: Do roku 2020 sa v rámci politik EÚ zohľadní ich priamy a nepriamy vplyv na využívanie krajiny v EÚ a v celosvetovom meradle, a miera zaberania krajiny je na dobrej ceste s cieľom dosiahnuť, aby sa do roku 2050 nevykazovalo žiadne čisté zaberanie krajiny; erózia pôdy sa znížila a množstvo organických látok v pôde stúplo, pričom v kontaminovaných oblastiach prebiehajú nápravné práce.

Komisia:

- bude ďalej rozvíjať vedeckú znalostnú základňu o biotických materiáloch, účinkoch a trendoch v oblasti využívania krajiny a územného plánovania vrátane vplyvov na celosvetovej úrovni a účinkov na obchodných partnerov, a zdôrazní osvedčené postupy v členských štátoch, ktoré budú uvedené v oznámení o využívaní krajiny (v roku 2014),
- bude riešiť zmenu nepriameho využívania krajiny, najmä v dôsledku politiky v oblasti obnoviteľných zdrojov energie (priebežne),
- uverejní usmernenia týkajúce sa osvedčených postupov s cieľom obmedziť, zmierniť alebo kompenzovať zástavbu pôdy (v roku 2012),
- zahrne širšie úvahy o efektívnom využívaní zdrojov do revízie smernice o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (v roku 2012),
- navrhne plánované európske partnerstvo pre inovácie (v roku 2011) v oblasti poľnohospodárskej produktivity a udržateľnosti zamerané, okrem iného, na zabezpečenie funkčnosti pôdy na uspokojivej úrovni (do roku 2020).

Členské štáty by mali:

- lepšie začleniť otázku priameho a nepriameho využívania krajiny a jeho environmentálneho vplyvu do svojho procesu prijímania rozhodnutí a čo najviac obmedziť zaberanie krajiny a zástavbu pôdy (priebežne),
- vykonávať činnosti potrebné na zníženie erózie pôdy a zvýšenie organických látok v pôde (priebežne),
- vypracovať zoznam kontaminovaných oblastí a harmonogram nápravných prác (do roku 2015).

4.7. Morské zdroje

Morské prostredie poskytuje hospodárske príležitosti v mnohých odvetviach, ako je ťažba nerastov, farmácia, biotechnológia a energetika. Morské prostredie poskytuje aj kľúčové ekosystémové služby, ako sú prirodzené regulačné funkcie, ktoré pomáhajú bojovať proti zmene klímy alebo spomaliť eróziu pobrežia. Tlak na tieto systémy vrátane vypúšťania znečisťujúcich látok v sladkej vode do mora je stále závažný, aj keď v niektorých prípadoch ustupuje. Riadenie morských oblastí nie je súdržné, čo už ovplyvňuje naše možnosti získavať výhody z námorných činností. Využívanie nástrojov územného plánovania v morských oblastiach by prispelo k efektívnemu využívaniu zdrojov.

Vyčerpanie zásob rýb má vážne hospodárske a sociálne dôsledky pre pobrežné oblasti a prispieva k ďalšej strate biodiverzity tým, že narúša systémy, pričom znečistenie morí a zmena klímy prinášajú ďalšie problémy (napr. acidifikáciu). Jedným z kľúčových cieľov spoločnej rybárskej politiky EÚ a integrovanej námornej politiky EÚ je udržateľnosť v záujme zabezpečenia efektívneho a udržateľného využívania morských zdrojov všetkými subjektmi v hodnotovom reťazci.

Viac ako 1 milión vtákov a 100 000 morských cicavcov a morských korytnáčiek každoročne hynie v dôsledku plastového odpadu a ostatného odpadu v moriach. Faktory, ako sú morský odpad a komunálne čistenie odpadových vôd vážne zhoršujú znečistenie v niektorých moriach obklopujúcich Európu. V snahe vyriešiť tieto problémy sa v rámcovej smernici o morskej stratégii stanovuje cieľ dosiahnuť dobrý environmentálny stav morských vôd.

Cieľ: Do roku 2020 bol dosiahnutý dobrý environmentálny stav všetkých morských vôd v EÚ a do roku 2015 sa rybolov nachádza v rámci maximálneho udržateľného výnosu.

Komisia:

- sa v kontexte svojich posledných návrhov reformy spoločnej rybárskej politiky bude zameriavať na zabezpečenie udržateľného riadenia zdrojov rybolovu,
- predloží ďalšie návrhy s cieľom zrušiť všetky dotácie pre oblasť rybolovu, ktoré by mohli byť environmentálne škodlivé,
- prispeje k zabezpečeniu prírodného pobrežného a morského kapitálu návrhom politických opatrení týkajúcich sa riadenia a plánovania (v roku 2012), ako aj nepretržitou podporou znalostí a demonštračných projektov,
- podporí ekosystémové stratégie a začlení klimatické riziko do námorných činností (oznámenie s názvom Prispôsobenie sa zmene klímy na pobreží a na mori, 2012),
- podporí udržateľné využívanie morských zdrojov a identifikuje inovačné obchodné príležitosti v oblasti námorného a pobrežného hospodárstva (oznámenie s názvom Modrý rast, 2012),
- prispeje k stratégii pre morský odpad vo všetkých štyroch námorných regiónoch EÚ v úzkej spolupráci s pobrežnými členskými štátmi alebo v rámci príslušného regionálneho morského dohovoru (v roku 2012),
- podporí členské štáty tým, že vypracuje opatrenia na dosiahnutie dobrého environmentálneho stavu v morských vodách do roku 2020 a vytvorí rozsiahlu sieť chránených oblastí (v roku 2020).

Členské štáty by mali:

- vykonávať rámcovú smernicu o morskej stratégii a označiť chránené morské oblasti.

5. KĹÚČOVÉ ODVETVIA

Výživa, bývanie a mobilita sú v priemyselných krajinách obvykle zodpovedné za 70 – 80 % všetkých vplyvov na životné prostredie. Tieto odvetvia sú tiež kľúčové pri riešení výziev v oblasti energetiky a zmeny klímy, ktorými sa zaoberajú doplnkové dlhodobé stratégie, ktoré sú kombinované s opatreniami v tomto dokumente s cieľom maximalizovať súčinnosť v rámci hlavnej iniciatívy na efektívne využívanie zdrojov¹⁷.

5.1. Riešenie problematiky potravín

Hodnotový reťazec potravín a nápojov spôsobuje v EÚ 17 % našich priamych emisií skleníkových plynov a 28 % využívania materiálových zdrojov, čo má spolu s našimi modelmi spotreby celosvetový vplyv, najmä pokiaľ ide o spotrebu živočíšnych bielkovín. Je hlavným užívateľom vody vysokej kvality, ktorá je nevyhnutná pre jeho úspech. Len v samotnej EÚ vyplytváme 90 miliónov ton potravín ročne alebo 180 kg na osobu. Mnohé z toho sú potraviny, ktoré sú ešte vhodné na ľudskú spotrebu.

Spoločné úsilie poľnohospodárov, potravinárskeho priemyslu, maloobchodníkov a spotrebiteľov môže prostredníctvom výrobných technológií založených na efektívnom využívaní zdrojov, udržateľného výberu potravín (v súlade s odporúčaniami WHO o množstve živočíšnych bielkovín vrátane mäsových a mliečnych výrobkov spotrebovaných na osobu) a zníženia miery plytvania jedlom prispieť k zlepšeniu efektívneho využívania zdrojov a k zabezpečeniu potravín na celosvetovej úrovni.

Komisia vo svojom oznámení s názvom Rozpočet stratégie Európa 2020 navrhla opatrenia, ktoré bude musieť reformovaná spoločná poľnohospodárska politika vykonať, aby začala efektívnejšie využívať zdroje¹⁸. Ďalším problémom pre dlhodobé celosvetové zabezpečenie potravín je udržateľná dodávka fosforu, ktorý je kľúčovým zdrojom pre hnojenie pôdy a nemožno ho nahradiť. Je potrebný ďalší výskum s cieľom zistiť, ako by zlepšenie hnojív, potravinovej výroby a biologického odpadu mohlo znížiť našu závislosť od ťažby fosfátu.

Cieľ: Do roku 2020 sa rozšíria stimuly pre zdravšiu a udržateľnejšiu výrobu a spotrebu potravín, čo povedie k 20 % zníženiu vstupov zdrojov do potravinového reťazca. Likvidácia jedlého potravinového odpadu by sa v EÚ mala znížiť o polovicu.

Komisia:

- ďalej posúdi, ako čo najlepšie obmedziť plytvanie v celom potravinovom reťazci a zváži spôsob, ako znížiť vplyv modelov výroby a spotreby potravín na životné prostredie (oznámenie o udržateľnosti potravín do roku 2013),
- vypracuje metodiku pre kritériá udržateľnosti pre kľúčové potravinové komodity (do roku 2014),
- ďalej posúdi bezpečnosť dodávok fosforu a potenciálnych opatrení na jeho udržateľné využívanie (Zelená kniha o udržateľnom využívaní fosforu do roku 2012).

Členské štáty sa vyzývajú, aby:

¹⁷ KOM(2011) 112, KOM(2011) 109, KOM(2010) 639.

¹⁸ KOM(2011) 500.

- sa vo svojich vnútroštátnych programoch na predchádzanie vzniku odpadu (2013) zaoberali problematikou potravinového odpadu.

5.2. Oprava budov

Lepšia výstavba a užívanie budov ovplyvnia v EÚ 42 % našej konečnej spotreby energie, približne 35 % emisií skleníkových plynov¹⁹ a viac ako 50 % všetkých vyťažených surovín a takisto by nám mohli pomôcť ušetriť až 30 % vody²⁰. Súčasná politika na podporu *energetickej* účinnosti a využívania obnoviteľnej energie v budovách je preto potrebné väčšmi posilniť a doplniť politikami zameranými na efektívne využívanie *zdrojov*, ktoré zohľadňujú širšie spektrum vplyvu na životné prostredie v rámci životného cyklu budov a infraštruktúry. Náklady na budovy počas ich životného cyklu by sa mali zohľadňovať vo väčšej miere ako len počiatkové náklady vrátane stavebného a demolačného odpadu. Lepšie plánovanie infraštruktúry je nevyhnutným predpokladom pre dosiahnutie efektívneho využívania zdrojov v oblasti budov a mobility.

Významné zlepšenia v oblasti využívania zdrojov a energie počas životného cyklu – so skvalitnenými udržateľnými materiálmi, s vyššou mierou recyklácie odpadu a so zdokonaleným dizajnom – prispievajú ku konkurencieschopnosti odvetvia stavebníctva a k rozvoju stavebného fondu efektívne využívajúceho zdroje. Vyžaduje si to aktívne zapojenie celého hodnotového reťazca v odvetví stavebníctva. Konkrétne politiky sú potrebné na podporu MSP, ktoré tvoria prevažnú väčšinu stavebných firiem, s cieľom investovať do stavebných metód a postupov efektívne využívajúcich zdroje a vykonávať príslušné odborné školenia.

¹⁹ KOM(2007) 860 v konečnom znení.

²⁰ KOM(2007) 414 v konečnom znení.

Ciel': Do roku 2020 sa rekonštrukcia a výstavba budov a infraštruktúr bude vykonávať pri vysokej miere efektívneho využívania zdrojov. Vo veľkej miere sa bude využívať prístup vychádzajúci zo životného cyklu; všetky nové budovy budú mať takmer nulovú spotrebu energie²¹ a vysokú mieru efektívneho využívania materiálov a budú sa zavádzať politiky na rekonštrukciu existujúceho stavebného fondu²², takže bude nákladovo efektívne zrenovovaný v miere 2 % ročne. 70 % bezpečného stavebného a demolačného odpadu sa bude recyklovať²³.

Komisia s členskými štátmi:

- posúdi, ako podporiť plány investícií do zručností, režimy školenia a šírenie osvedčených postupov efektívneho využívania zdrojov v priemysle (priebežne),
- prijme opatrenia využívajúce v prípade potreby „test MSP“ s cieľom stimulovať dopyt a uplatňovanie stavebných postupov založených na efektívnom využívaní zdrojov prostredníctvom nákladov na životný cyklus a primeraných dohôd o financovaní; s cieľom rozšíriť pôsobnosť eurokódov na stanovenie kritérií súvisiacich s udržateľnosťou; s cieľom vytvoriť stimuly na odmeňovanie budov s efektívnym využívaním zdrojov a s cieľom podporiť udržateľné využívanie dreva v stavebníctve (oznámenie o udržateľnej konkurencieschopnosti v odvetví stavebníctva, 2011, oznámenie o udržateľných budovách, 2013),
- posúdi, ako čo najlepšie podporiť inovácie súkromného sektora v oblasti stavebníctva (priebežne).

5.3. Zabezpečenie efektívnej mobility

Moderný systém mobility efektívne využívajúci zdroje, ktorý slúži osobnej aj nákladnej doprave, môže významne prispieť ku konkurencieschopnosti a udržateľnosti. V bielej knihe o doprave²⁴ sa navrhuje široká škála možností na vykonávanie potrebnej holistickej dopravnjej politiky.

Ciel': Do roku 2020 prinesie celková efektívnosť v odvetví dopravy väčšiu hodnotu s optimálnym využívaním zdrojov, ako sú suroviny, energia a krajina, a zníži vplyv na zmenu klímy, znečisťovanie ovzdušia, hluk, zdravie, nehodovosť, biodiverzitu a degradáciu ekosystémov. V oblasti dopravy sa bude používať menej energií, ktoré budú čistejšie, bude sa lepšie využívať moderná infraštruktúra a zníži sa jej negatívny vplyv na životné prostredie a kľúčové prírodné zdroje, ako sú voda, pôda a ekosystémy. Každoročné zníženie emisií skleníkových plynov z oblasti dopravy bude predstavovať v priemere 1 % počnúc rokom 2012.

Komisia zabezpečí, aby boli iniciatívy stanovené v bielej knihe o doprave vykonávané v súlade s cieľmi efektívneho využívania zdrojov, a to najmä prechodom na internalizáciu externých nákladov.

²¹ Smernica 2010/31/EÚ.

²² V súlade s článkom 9 smernice 2010/31/EÚ z 19. mája 2010.

²³ V súlade s článkom 11 smernice 2008/98/ES.

²⁴ KOM(2011) 144.

6. RIADENIE A MONITOROVANIE

Prechod EÚ na hospodárstvo efektívnejšie využívajúce zdroje si bude vyžadovať koordinovaný prístup naprieč širokou škálou politik. Komisia bude so zúčastnenými stranami spoločne pracovať na stanovení správnych ukazovateľov a cieľov v záujme usmernenia opatrení a monitorovania pokroku. Toto úsilie však bude mať potrebný transformačný efekt len vtedy, ak budú uvedené kroky zohrávať plnú úlohu v rámci stratégie Európa 2020 a ak bude efektívne využívanie zdrojov zahrnuté do európskeho semestra, pokiaľ ide o koordináciu hospodárskej politiky.

6.1. Nový prístup k opatreniam v oblasti efektívneho využívania zdrojov

Zintenzívnenie dialógu: Politickí činitelia na úrovni EÚ, členských štátov aj na regionálnej úrovni sa musia zapájať do aktívnej diskusie s podnikmi a občianskou spoločnosťou týkajúcej sa politických podmienok potrebných na odstránenie prekážok efektívneho využívania zdrojov.

Investícia do zmeny: Efektívne využívanie zdrojov môže prispieť k zníženiu nákladov, ale často si vyžaduje počiatočné investície. V Programe OSN pre životné prostredie (UNEP) sa ročne finančné zdroje potrebné na to, aby svetová ekonomika efektívnejšie využívala zdroje, odhadujú na 1,05 – 2,59 bilióna USD²⁵, prevažne zo súkromných zdrojov. Bude si to vyžadovať nielen výdavky na ekologické riešenia, ale vnesenie ekologických prvkov do všetkých verejných aj súkromných investícií. Návrh viacročného finančného rámca na roky 2014 – 2020 už podnikol dôležité kroky na začlenenie efektívneho využívania zdrojov do rozpočtu EÚ. Rýchly rast celosvetového financovania čistej energie dokazuje, že tento posun v myslení je možný. Skutočnosť, že financujúce subjekty nepoznajú riziká a výnosy z investícií do efektívneho využívania zdrojov, však predstavuje pre investície prekážku, neistota v súvislosti s politickým smerovaním a vierohodnosťou zvyšuje finančné riziká a finančné trhy, ktoré sa zameriavajú skôr na krátkodobé úspechy, často nezvýhodňujú dlhodobé investície.

Stanovenie ukazovateľov a potenciálnych cieľov: Stanovenie ukazovateľov a vymedzenie procesu pre rozsiahlejšie ciele efektívneho využívania zdrojov pomôže vydlážiť cestu pre víziu efektívneho využívania zdrojov do roku 2050: politiku verejného sektora možno lepšie zamerať tak, aby zohľadnila náklady a prínosy efektívnejšieho využívania zdrojov a súkromný sektor bude mať výhody z lepších podnetov pre svoje investičné plány a z potrebnej predvídateľnosti a transparentnosti v súvislosti s prijímaním dlhodobých rozhodnutí.

Cieľ stratégie Európa 2020, ktorým je udržateľný rast, stanovuje konkrétne ciele týkajúce sa emisií skleníkových plynov, energetickej účinnosti a obnoviteľných zdrojov energie, ktoré sú relevantné pre dosiahnutie cieľov efektívneho využívania zdrojov. Dosiahnutie týchto cieľov je dôležité pre ochranu prírodných zdrojov a činnosť v rámci tohto plánu takisto prispeje k ich dosiahnutiu. Neobsahujú však niektoré dôležité nepriaznivé dôsledky pre naše hospodárstvo, zdravie a kvalitu života, napríklad faktory, ako je neefektívne využívanie krajiny, nízka kvalita a dostupnosť vody, odpad, znečistenie ovzdušia a straty ekosystémových služieb, zásob rýb a biodiverzity. Zohľadnením týchto faktorov by sa podporilo využívanie nových

²⁵ Ekologická hospodárska syntéza UNEP 2010.

zdrojov udržateľného rastu, čím by sa v dlhodobom horizonte posilnila konkurencieschopnosť.

Aj keď sa už zaznamenal významný pokrok, pokiaľ ide o integráciu environmentálnych, hospodárskych a sociálnych systémov nákladového účtovníctva, existuje niekoľko protichodných predstáv o tom, ktoré ukazovatele by sa mali použiť, zlepšiť alebo vytvoriť s cieľom prijímať lepšie politické alebo investičné rozhodnutia. Takéto ukazovatele budú musieť byť presné, ľahko pochopiteľné a všeobecne prijateľné, aby bolo možné priebežne merať pokrok v zlepšovaní efektívneho využívania zdrojov. Z tohto dôvodu Komisia navrhuje zapojiť do rozvoja týchto ukazovateľov a potenciálnych cieľov všetky zainteresované strany.

Komisia so zreteľom na potrebu okamžitého merania pokroku navrhuje, aby sa ako počiatočný hlavný ukazovateľ používala produktivita zdrojov meraná pomerom HDP k domácej spotrebe materiálov (vyjadreným v EUR/tona). Vyšší pomer poukáže na lepšiu výkonnosť a rast založený na spotrebe relatívne menšieho množstva zdrojov²⁶. To však zachytáva iba hľadisko surovinových zdrojov a nezaoberá sa inými zdrojmi ani možnosťou presunu bremena medzi jednotlivými krajinami.

Keďže tento dočasný hlavný ukazovateľ poskytuje len čiastočný obraz, mal by byť doplnený o súbor ukazovateľov vzťahujúcich sa na vodu, krajinu, materiály a uhlík, ako aj o ukazovatele, ktoré slúžia na meranie environmentálneho vplyvu a nášho prírodného kapitálu alebo ekosystémov a snažia sa zohľadniť celosvetové aspekty spotreby v EÚ. Na tretej úrovni sa použijú tematické ukazovatele, ktoré budú slúžiť na monitorovanie pokroku v dosahovaní cieľov stanovených v ostatných odvetviach, ktoré sú uvedené v pracovnom dokumente útvarov Komisie priloženému k tomuto plánu.

Cieľ: Do roku 2020 sa zmobilizujú zúčastnené strany na všetkých úrovniach s cieľom zabezpečiť, aby politika, financovanie, investície, výskum a inovácie boli súdržné a aby sa vzájomne posilňovali. Verejní aj súkromní činitelia sa budú pri prechode hospodárstva na efektívnejšie využívanie zdrojov riadiť ambicióznymi cieľmi v oblasti efektívneho využívania zdrojov a rozhodujúcimi a aktuálnymi ukazovateľmi.

Komisia a členské štáty:

- od roku 2012 začlenia aspekty efektívneho využívania zdrojov do európskeho semestra, pričom sa zamerajú na uprednostnenie opatrení v súlade s udržateľným rastom,
- prepoja podniky, vedeckých pracovníkov, mimovládne organizácie, miestne a vnútroštátne orgány s cieľom preskúmať možnosti a výzvy a odporučiť nové prístupy k opatreniam v oblasti udržateľného rastu založeného na efektívnom využívaní zdrojov (v roku 2012),
- dosiahnu s týmito zúčastnenými stranami všeobecnú dohodu, ako merať pokrok a stanoviť ciele potrebné na splnenie týchto úloh (do roku 2013).

Komisia:

- spustí platformu prechodu na efektívne využívanie zdrojov v EÚ (2012), a to na základe činnosti existujúcich platforiem,

²⁶ Na znázornenie tohto ukazovateľa: priemer EÚ bol v roku 2007 približne 1,30 EUR/tonu, pričom hodnoty siahali od menej ako 0,3 do približne 2,5.

- vytvorí „okruhly stôl“ pre financovanie efektívneho využívania zdrojov zahŕňajúci zástupcov súkromných a inštitucionálnych bánk (ako sú EIB, EBOR), poisťovní a spoločností rizikového kapitálu s cieľom identifikovať príležitosti na rozvoj prispôsobeného financovania a na využitie inovačných finančných nástrojov v prospech efektívneho využívania zdrojov (2012),
- vytvorí panorámu zručností EÚ a európsku sektorovú radu pre zručnosti pre ekologické a ekologickejšie pracovné miesta,
- bude pokračovať v práci na ukazovateľoch vrátane kvality údajov, pričom zväží existujúce hodnotiace rámce, ako je iGrowGreen, so zreteľom na začlenenie do strednodobej revízie stratégie Európa 2020 (2013),
- navrhne nový hlavný ukazovateľ pre prírodný kapitál a environmentálny vplyv využívania zdrojov (do konca roka 2013),
- bude pokračovať vo svojom úsilí v rámci plánu „viac ako HDP“ s cieľom komplexnejšie merať spoločenský a hospodársky pokrok, okrem iného priebežným vývojom systému environmentálnych účtov, ďalším začleňovaním environmentálnych externalít do národného účtovníctva a vypracovaním zloženého indexu zaťaženia životného prostredia,
- posúdi, ako aspekty efektívneho využívania zdrojov čo najlepšie zahrnie do posúdení vplyvu budúcich návrhov politík.

Členské štáty by mali:

- rozvinúť alebo posilniť existujúce národné stratégie v oblasti efektívneho využívania zdrojov a zahrnúť ich do vnútroštátnych politík pre rast a zamestnanosť (do roku 2013),
- ohlásiť svoj pokrok v oblasti efektívneho využívania zdrojov v rámci svojich programov vnútroštátnych reforiem.

6.2. Podpora efektívneho využívania zdrojov v medzinárodnom meradle

Mnohé krajiny vykonávajú politiky zamerané na dosiahnutie ziskov na základe efektívnejšieho využívania zdrojov, a to nielen v rámci EÚ, ale aj v Japonsku, Kórei, Spojených štátoch, Číne a inde. V krajinách susediacich s EÚ zároveň prevláda veľký záujem o dialóg a spoluprácu v tejto oblasti. Takéto iniciatívy možno vnímať v súvislosti s celosvetovým úsilím o podporu prechodu na ekologické hospodárstvo. EÚ sa môže poučiť zo skúseností ostatných a aktívne sa podieľať na ovplyvňovaní smerovania našich partnerských krajín, najmä prístupujúcich krajín, ktoré majú svoje politiky prispôbovať politikám Spoločenstva.

Európska komisia ako základ pre ďalšiu diskusiu na konferencii Rio+20, ktorá sa má konať v júni 2012, nedávno navrhla celý rad možných opatrení vrátane nových medzinárodných iniciatív v oblasti vodného hospodárstva, energetiky, poľnohospodárstva, využívania krajiny, lesov, chemických látok a morských zdrojov, ako aj vrátane programov školení, mobilizovania súkromného a verejného financovania a investícií, a prechodu na účinnejší celosvetový multilaterálny systém riadenia.²⁷

²⁷ KOM(2011) 363.

Cieľ: Do roku 2020 bude efektívnosť využívania zdrojov spoločným cieľom medzinárodného spoločenstva a dosiahne sa pokrok na základe postupov schválených v Riu.

Komisia spolu s členskými štátmi (priebežne):

- podporí úspešný výsledok samitu RIO+20 v roku 2012 a zameria pokrok na ekologické hospodárstvo a efektívnejšie využívanie prírodných zdrojov,
- zlepši dialóg so strategickými partnerskými krajinami na účely výmeny skúseností a osvedčených postupov v oblasti efektívneho využívania zdrojov,
- vykoná spoločné iniciatívy s kandidátskymi krajinami, potenciálnymi kandidátskymi krajinami a ostatnými susediacimi krajinami, s ktorými sa delíme o mnohé prírodné zdroje,
- podporí uzatvorenie a účinné vykonávanie medzinárodných dohôd v záujme zabezpečenia udržateľnejších celosvetových modelov výroby a spotreby,
- bude využívať rozvojovú pomoc na podporu snahy menej rozvinutých krajín zlepšiť efektívnosť využívania zdrojov v súvislosti s udržateľným rozvojom a odstránením chudoby,
- bude spolupracovať s medzinárodnými partnermi na výskume a inováciách v oblasti efektívneho využívania zdrojov,
- bude pracovať na posilnení multilaterálnych mechanizmov celosvetového riadenia verejných statkov.

6.3. Zlepšenie zabezpečenia výhod vyplývajúcich z environmentálnych opatrení EÚ

Pokrok v oblasti efektívneho využívania zdrojov závisí od zlepšenia spôsobu riadenia našich prírodných zdrojov a ekosystémov. Pri vykonávaní opatrení členskými štátmi existujú ešte stále veľké nedostatky, najmä pokiaľ ide o ochranu prírody, odpad a vodné hospodárstvo. Náklady v prípade nevykonania súčasných právnych predpisov sa odhadujú približne na 50 miliárd EUR ročne²⁸.

Cieľ: Do roku 2020 sa v plnej miere rozvinú výhody vyplývajúce z environmentálnych právnych predpisov EÚ.

Komisia:

- navrhne opatrenia zamerané na zlepšenie znalostí, zvýšenie informovanosti a lepšiu mobilizáciu kľúčových subjektov v záujme zlepšenia vykonávania environmentálnych opatrení v celej EÚ.

Členské štáty by mali:

- odstrániť nedostatky pri poskytovaní výhod vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ.

²⁸

Náklady na nevykonanie environmentálneho acquis, COWI, plánuje sa.

7. ZÁVER

Predchádzajúce modely rastu priniesli zvýšenie prosperity, avšak prostredníctvom intenzívneho a často neefektívneho využívania zdrojov. Úloha biodiverzity, ekosystémov a ich služieb sa do značnej miery podceňuje, ceny často neodrážajú náklady na odpad a súčasné trhové a verejné politiky sa plne nedokážu vyrovnat' s konkurenčnými nárokmi na strategické zdroje, ako sú nerasty, krajina, voda a biomasa. Z tohto dôvodu je potrebná súdržná a integrovaná reakcia v rámci širokej škály politík s cieľom riešiť očakávané problémy súvisiace s nedostatkom zdrojov a s cieľom udržať prosperitu z dlhodobého hľadiska.

Tento plán nie je konečnou odpoveďou na všetky problémy. Je prvým krokom k vypracovaniu súdržného akčného rámca, ktorý bude zasahovať do rôznych politických oblastí a sektorov. Jeho cieľom je poskytnúť stabilnú perspektívu pre transformáciu hospodárstva. Komisia pripraví politické a legislatívne návrhy na realizáciu tohto plánu. Bez zapojenia ostatných verejných a súkromných subjektov však naše ciele v oblasti efektívneho využívania zdrojov nedosiahneme.

Komisia vyzýva Radu, Európsky parlament, Európsky hospodársky a sociálny výbor a Výbor regiónov, aby tento plán schválili a prispeli k ďalšiemu rozvoju činností EÚ zameraných na zabezpečenie efektívneho využívania zdrojov v Európe.

Príloha: Efektívne využívanie zdrojov – prepojenia medzi odvetvami a zdrojmi a príslušné politické iniciatívy EÚ

Zdroj/odvetvie	Fosílna palivá	Materiály a nerastné suroviny	Voda	Vzduch	Krajina	Pôda	Ekosystémy: biodiverzita	Morské zdroje	Odpad	Politické iniciatívy EÚ
Hospodárstvo využívajúce odpad	Znižovanie, opätovné využívanie, recyklovanie, náhrada, zachovanie, hodnota									Preskúmanie trvalo udržateľnej spotreby a výroby (2012)
Energetika	Zníženie miery používania fosílnych palív prostredníctvom: - zvýšenia energetickej účinnosti (o 20 % do roku 2020), - ich nahradenia obnoviteľnými zdrojmi energie (o 20 % do roku 2020 a o 10 % v oblasti dopravy).	- Zabezpečenie dodávok kľúčových surovín (pre obnoviteľné zdroje energie a elektrifikáciu), - zníženie energetickej intenzity ťažby surovín, výroby a spotreby.	- Efektívne využívanie ako zdroj obnoviteľnej energie, - zníženie potreby ochladzovania elektrární, - zníženie energetickej náročnosti úpravy odpadových vôd, - zníženie používania horúcej vody prostredníctvom lepších zariadení a vodnej infraštruktúry.	- Zníženie znečisťovania škodlivými látkami, najmä prostredníctvom menšej miery používania fosílnych palív; - 20 %-né zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2020 (30 %, ak budú správne podmienky), - 80 % – 95 %-né zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2050.	- Zníženie miery zaberania krajiny pre biopalivá, - optimalizácia energetickej infraštruktúry.	- Predchádzanie poškodeniu pôdy emisiami SO ₂ a NO _x , - zmiernenie vplyvu novej infraštruktúry/energetických riešení na pôdu, - zachovanie oblastí s rašelinou pôdou.	- Zníženie acidifikácie prostredníctvom nižšej miery používania fosílnych palív, - predchádzanie únikom ropy a nehodám, - zníženie acidifikácie spôsobenej emisiami skleníkových plynov.	- Využívanie ako zdroj obnoviteľnej energie, - zabezpečenie udržateľného využívania rias pre biopalivá, - predchádzanie rizikám poškodeniu ekosystémov z extrakcie/ťažby nosičov energie.	- Zabezpečenie obnovy energie z nerecyklovateľného odpadu, - zníženie energetickej náročnosti likvidácie odpadu, - nárast využívania biologicky odbúrateľného odpadu na bioenergiu a bioprodukty.	- Energia 2020: Stratégia pre konkurencieschopnú, udržateľnú a bezpečnú energetiku (2011) - Strategický plán energetických technológií pre Európu - Priority energetickej infraštruktúry na rok 2020 a ďalšie roky – Koncepcia integrovanej európskej energetickej siete (2011) - Európsky plán energetickej účinnosti do roku 2020 (2011) - Revízia smernice o zďaňovaní energie (2011) - Balík energetickej infraštruktúry (2011) - Plán v oblasti energetiky do roku 2050 (2011) - Inteligentné siete (2011) - Bezpečnosť zásobovania energiou a medzinárodná spolupráca (2011)
Potraviny	- Zníženie miery využívania fosílnych palív zlepšením energetickej účinnosti výroby potravín, - predchádzanie nepriaznivému vplyvu nahradzanim fosílnych palív biopalivami.	- Optimalizácia využívania nerastov a surovín (napr. fosforu), - zlepšenie balenia pre lepšie uchovanie a recykláciu.	- Optimalizácia využívania vody v poľnohospodárstve, - predchádzanie záplavám a suchám, a to bojom proti zmene klímy, - zabezpečenie dostupnosti čistej vody pre kvalitné výrobky, - predchádzanie znečisteniu z hnojív a pesticídov.	- Zníženie emisií skleníkových plynov, - zníženie emisií SO ₂ a NO _x .	- Optimalizácia využívania krajiny na zosúladienie s inými spôsobmi využívania, - použitie zabratej úrodnej pôdy v poľnohospodárstve, - zníženie miery zaberania krajiny (napr. prostredníctvom optimálneho príjmu živočíšnych bielkovín).	- Zvrátenie úbytku pôdy, - obnova obsahu organických látok v pôde, - predchádzanie poškodeniu pôdy emisiami SO ₂ a NO _x , - predchádzanie znečisteniu z hnojív a pesticídov.	- Obnovenie ekosystémov na zabezpečenie opeľovania, zachytávania vody atď., - predchádzanie eutrofizácii z hnojív a zníženie používania pesticídov, - zvýšenie biodiverzity prostredníctvom nasadenia osvedčených poľnohospodárskych postupov.	- Obnovenie zásob rýb a odstránenie vedľajších úlovkov a odvrhovania úlovkov, - zrušenie deštruktívnych rybolovných techník, - rozvoj udržateľnej akvakultúry, - zníženie znečistenia pobrežných oblastí z hnojív, - predchádzanie vzniku morského odpadu.	- Zníženie množstva potravinového odpadu, - použitie recyklovateľných / biologicky rozložiteľných balení, - rozvoj kompostovania biologického odpadu.	- Reforma SPP (2011) - Návrh partnerstva pre inovácie v oblasti poľnohospodárskej produktivity a udržateľnosti (2011) - Zelená kniha o fosfore (2012) - Oznámenie o udržateľnosti potravín (2013)
Budovy	- Zníženie miery využívania fosílnych palív zlepšením energetickej účinnosti a využívaním obnoviteľných zdrojov energie v budovách, - výstavba budov s nulovou spotrebou energie a nárast miery rekonštrukcie existujúcich budov.	- Optimalizácia využívania materiálov, - používanie udržateľných materiálov.	- Zlepšenie účinného využívania vody v budovách a zariadeniach.	- Zníženie emisií skleníkových plynov z budov, - zlepšenie kvality ovzdušia vnútri budov.	- Predchádzanie ďalšiemu zaberaniu krajiny (napr. na rozširovanie miest), - náprava kontaminovaných miest.	- Predchádzanie rozširovaniu miest na úrodnej pôde, - minimalizácia zástavby pôdy.	- Zabezpečenie dostatočnej a prepojených zelených oblastí.	- Zníženie vplyvu acidifikácie v dôsledku emisií skleníkových plynov.	- Recyklácia rozbitého a demolačného odpadu (70 % do roku 2020).	- Stratégia trvalo udržateľnej konkurencieschopnosti stavebníctva EÚ (2011) - Oznámenie o udržateľnosti budov (2013) - Iniciatíva za účinné hospodárenie s vodou v budovách (2012)
Mobilita	- Zníženie závislosti od fosílnych palív, a to: zlepšením palivovej účinnosti, využívaním obnoviteľných zdrojov energie, odstránením bežne poháňaných automobilov v mestách do roku 2050), zlepšením multimodálnej logistiky, zlepšením dopravných sietí, účinnejšími vozidlami.	- Nárast efektívneho využívania zdrojov infraštruktúr, - optimalizácia logistiky prepravy materiálov, - zaistenie bezpečnosti dodávok kľúčových surovín (potrebných pre batérie).	- Využívanie potenciálu lodnej dopravy na zníženie emisií, - zníženie miery znečistenia z lodnej dopravy.	- Zníženie miery znečistenia z dopravy: 60 %-né zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2050, menej prizemného ozónu, pevných častíc, NO ₂ , menej obsahu siri v lodných palivách.	- Minimalizácia vplyvu dopravnej infraštruktúry na fragmentáciu krajiny.	- Minimalizácia vplyvu dopravnej infraštruktúry na zaberanie krajiny.	- Minimalizácia vplyvu zástavby krajiny, fragmentácie, znečistenia, - predchádzanie šíreniu cudzích invazívnych druhov.	- Využívanie potenciálu lodnej dopravy na zníženie emisií, - predchádzanie vytváraniu morského odpadu vrátane odpadu z lodí	- Zabezpečenie účinného opätovného využívania a recyklácie vozidiel po dobe životnosti (85 – 95 % do roku 2015) a lodí.	- Biela kniha o budúcnosti dopravy (2011) - Revízia siete TEN-T (2011) - Strategický plán dopravnych technológií
Politické iniciatívy EÚ	Rámcová smernica o kvalite palív atď.	- Riešenie výziev na trhoch s komoditami a surovinami (2011), - návrh partnerstva pre inovácie v oblasti surovín.	- Projekt o vode (2012) - partnerstvo pre inovácie v oblasti účinného hospodárenia s vodou, - revízia smernice o environmentálnych normách kvality (prioritné látky) (2011), - revízia politiky EÚ o kvalite vody (2012).	- Plán pre nízkouhlíkové hospodárstvo do roku 2050 (2011), - revízia právnych predpisov o monitorovaní a oznamovaní emisií skleníkových plynov, - revízia politiky EÚ o kvalite ovzdušia (2013).	- Oznámenie o využívaní krajiny (2014), - oznámenie o sektore LULUCF v záväzkoch EÚ v oblasti boja proti zmene klímy (2011).	- Usmernenia o osvedčených postupoch zameraných na obmedzenie, zmiernenie alebo kompenzáciu zaberania pôdy	- Stratégia EÚ pre biodiverzitu do roku 2020 (2011), - oznámenie o ekologickej infraštruktúre a obnove (2012), - iniciatíva „zachovanie biodiverzity bez strát“ (2015).	- Reforma spoločnej námornej a rybárskej politiky (2011) [AGRI], - prispôbenie sa zmene klímy na pobreží a na mori (2012), - Modrý rast (2013), - integrované riadenie pobrežných oblastí (2012), - námorné priestorové plánovanie (2012).	- Revízia cieľov v oblasti prevencie, opätovného využívania, recyklácie a skládok odpadu (2014).	- Plán pre Európu efektívne využívajúce zdroje (2011), - Viacročný finančný rámec 2014 – 2020, - Politika súdržnosti 2013 (2011) [REGIO], - Akčný plán na dosiahnutie trvalo udržateľnej bioekonomiky do roku 2020 (2011), - Akčný plán v oblasti ekologických inovácií (2011), - Stratégia EÚ Horizont 2020 (2011), - Revízia smernice o posudzovaní vplyvov na životné prostredie.

SK

SK

SK

SK